

โครงการฟื้นฟูสุขภาพนกกล้าเหยื่อที่ตอบสนองต่อสังคม ปุจฉาจิตสำนึกการอนุรักษ์

เมื่อสงกรานต์ที่ผ่านมา ผมได้รับบทความจาก ผศ.น.สพ.ดร.ไชยยันต์ เกษรดอกบัว และ ผศ.น.สพ.ดร.พรชัย สัญญิตีเสรี เรื่อง โครงการฟื้นฟูสุขภาพนกกล้าเหยื่อที่ตอบสนองต่อสังคม ปุจฉาจิตสำนึกการอนุรักษ์ บทความนี้เขียนสรุปการดำเนินการที่ผ่านมา และขอรับรางวัลบูรณาการการบริการที่เป็นเลิศจากสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.) ของโรงพยาบาลสัตว์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กำแพงแสน ผมเห็นว่าเป็นเรื่องที่น่าสนใจ จึงนำบทความโดยสรุปมาเล่าสู่กันฟังครับ

นับวันสถานภาพการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมของประเทศนั้นย่ำแย่ เพราะถูกทำร้ายทำลายมากขึ้นเรื่อย ๆ ลำพังหน่วยงานราชการที่มีหน้าที่ดูแลอย่างกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช และกรมป่าไม้ คงไม่เพียงพอ โรงพยาบาลสัตว์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กำแพงแสน ในช่วงที่ผ่านมาทำหน้าที่บริการรักษาสัตว์ขึ้นพื้นฐานด้านอายุกรรม ศัลยกรรม สูติศาสตร์ โดยรักษาสัตว์ทั่วไป ที่ไม่ได้มุ่งเน้นการรักษาโรคเฉพาะชนิดสัตว์ โดยเป็นเพียงการตอบสนองความต้องการของเจ้าของสัตว์ทั่วไปเท่านั้น เมื่อแนวโน้มความต้องการของสังคมเปลี่ยนแปลงไป มีความกระตือรือร้นของกระแสอนุรักษ์มากขึ้นเรื่อยในปัจจุบัน ซึ่งพบว่าความต้องการและความคาดหวังของสังคมมากขึ้น สิ่งเหล่านี้ส่งผลให้หน่วยงานต้องมีการปรับตัว โดยไม่เพียงมุ่งเน้นการรักษาสัตว์และการดูแลสัตว์ทั่วไปเท่านั้นและเพื่อให้สัตว์มีสุขภาพดี นอกจากนี้กระแสสังคมในช่วงที่ผ่านมา ตระหนักถึงความสำคัญของการอนุรักษ์นกกล้าเหยื่อ ที่เป็นสัตว์ป่าคุ้มครองตามกฎหมาย และเป็นนกกล้าสูงสุดในห่วงโซ่อาหาร ที่มีหน้าที่ควบคุมประชากร และสร้างความสมดุลของระบบนิเวศ อีกทั้งเป็นดัชนีชี้วัดความหลากหลายทางชีวภาพ การฟื้นฟูสุขภาพของนกกล้าเหยื่อ หรือนกชนิดอื่น ๆ ที่เสี่ยงต่อการสูญพันธุ์มีมากขึ้น รวมทั้งมีความต้องการของสังคมและหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดูแลสัตว์ป่า เช่น กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช มีความต้องการด้านการสนับสนุนช่วยเหลือ ด้วยความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านสุขภาพของสัตว์ป่า และขยายเครือข่ายความร่วมมือในการอนุรักษ์สัตว์ป่าของประเทศไทย ซึ่งในปัจจุบันนี้มีจำนวนนกกล้าเหยื่อที่บิน พลัดถิ่นตกลงมาอยู่ตามพื้นที่ต่าง ๆ โดยเฉพาะในเขตภาคใต้ ซึ่งเป็นเส้นทางของนกอพยพจำนวนมากหลายชนิด เช่น แร้ง นกอินทรี หรือเหยี่ยวนานาชนิด และบ่อยครั้งมากที่นำมาส่งให้คณะสัตวแพทยศาสตร์ ตรวจวินิจฉัยบำบัดรักษา และฟื้นฟูสุขภาพและศึกษาพฤติกรรมแก่นกกล้าเหยื่อให้มีความพร้อมก่อนปล่อยคืนสู่ธรรมชาติ ในถิ่นอาศัยและฤดูกาลที่เหมาะสมต่อชนิดพันธุ์

การดำเนินการโครงการฟื้นฟูสุขภาพนกกล้าเหยื่อไม่เคยมีการดำเนินการมาก่อนในประเทศไทย ธรรมชาติของนกกล้าเหยื่อในช่วงหน้าหนาวมีการอพยพจากเมืองหนาวสู่เขตอบอุ่น เป็นธรรมชาติมาช้านานแล้ว มีการนำนกอพยพเข้ามาับการรักษา ณ โรงพยาบาลสัตว์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ อยู่เนื่อง ๆ ความต้องการ กระแสสังคมในเชิงอนุรักษ์ รวมกับความหวังของสังคม ผู้บริหารคณะสัตวแพทยศาสตร์ และผู้ร่วมงานที่มีความสนใจ จึงได้ก่อตั้งโครงการฟื้นฟูนกกล้าเหยื่อขึ้นเพื่อตอบรับกระแสสังคม และได้มีการวางกรอบในการแก้ปัญหา โดยการให้ความรู้ทางวิชาการ กำหนดเป็นวัฒนธรรมองค์กร สร้างความมีส่วนร่วมในการเปลี่ยนแปลง โดยใช้ระบบสารสนเทศประสานการติดต่ออย่างต่อเนื่อง

จากเหตุผลและปัจจัยดังกล่าวทางโรงพยาบาลสัตว์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กำแพงแสน จึงมีการริเริ่มโครงการฟื้นฟูสุขภาพนกล่าเหยื่อ เพื่อปล่อยคืนธรรมชาติ ภายใต้การดำเนินงานของคลินิกนกล่าเหยื่อ หน่วยฟื้นฟูสุขภาพนกล่าเหยื่อเพื่อปล่อยคืนธรรมชาติ ทั้งนี้ คำนึงถึงการปกป้องชีวิต การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติที่อาจสูญสิ้น และหลักการเกี่ยวข้องในคุณค่าของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และคุณค่าโลกการค้าเสรี

การฟื้นฟูสุขภาพนกล่าเหยื่อเป็นการทำงานเชิงรุกและต้องมีการบูรณาการความรู้และวิชาการหลายสาขาและความร่วมมือหลายหน่วยงานด้านสัตว์ป่าเข้าด้วยกัน เพื่อหาแนวทางในการปฏิบัติงานที่ดีและได้รับการยอมรับกันว่าเป็นแนวทางการทำงานที่สามารถนำความรู้และวิชาการที่เหมาะสมที่สามารถนำเผยแพร่และนำไปประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติงานของโรงพยาบาลสัตว์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ หรือหน่วยงานอื่น ๆ ที่มีลักษณะงานหรือหน่วยงานที่ให้บริการทางวิชาการในลักษณะแบบเดียวกันต่อไป

โครงการฟื้นฟูสุขภาพนกล่าเหยื่อนี้มีผู้มีส่วนร่วมสำคัญในการแก้ปัญหา คือ

- 1) คณะสัตวแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- 2) กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช
- 3) การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย
- 4) บริษัท ห้างร้าน เอกชนต่าง ๆ

ลำดับขั้นตอนการปฏิบัติ

- รับแจ้งจากประชาชนที่พบเห็นนกล่าเหยื่อที่พดหลง หรือสุขภาพอ่อนเพลียไม่สามารถบินกลับได้ พร้อมแจ้งการครอบครองไปยังกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช
- รับนกเข้าคลินิกฟื้นฟูสุขภาพนกล่าเหยื่อ
- ให้การดูแลรักษาทางอายุรกรรม และหรือศัลยกรรมตามอาการของนกล่าเหยื่อ
- การนำองค์ความรู้/เทคโนโลยีใหม่ มาใช้ในการปฏิบัติงาน/บริการ แนวทางการปฏิบัติงาน นำเครื่องส่งสัญญาณดาวเทียม ติดตั้งบนตัวนกล่าเหยื่อชนิดพันธุ์ที่มีสถานภาพเสี่ยงต่อการสูญพันธุ์ เพื่อติดตามนกล่าเหยื่อในการศึกษาการเคลื่อนไหว แหล่งที่อยู่ ถิ่นฐานและการอพยพของนกล่าเหยื่อ แล้วนำข้อมูลที่ได้ นำมาต่อยอด เป็นฐานความรู้ในการทำวิจัย หรือนำไปใช้ในการจัดการ การดูแล การกำหนดเขตการคุ้มครองนกล่าเหยื่อ โดยใช้ร่วมกับโปรแกรมการจัดการของโรงพยาบาลสัตว์
- แจ้งกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช เพื่อปล่อยนก
- ประชุมสัมมนาฟื้นฟูสุขภาพนกล่าเหยื่อ และ/หรือกิจกรรมดูนกตามแต่โอกาส

ในรอบปี 2556 สามารถรับนกล่าเหยื่อเพื่อการฟื้นฟูสุขภาพรวม 64 ตัว ได้รับการฟื้นฟูสุขภาพจนแข็งแรงดี สามารถปล่อยคืนสู่ธรรมชาติ จำนวน 22 ตัว เป็นเหยี่ยว 9 ตัว นกล่าเหยื่อกลางคืน (นกแสก และนกเค้าแมว) จำนวน 13 ตัว จัดกิจกรรมอบรม สัมมนา กิจกรรมดูนก และต้อนรับเยาวชนมาเยี่ยมหน่วยงาน รวมมีผู้มาร่วมกิจกรรมทั้งหมด 241 คน และเขียนบทความลงในหนังสือมติชนเรื่องการดูนกทุกสัปดาห์ รวม 52 บทความ

ประเด็นสำคัญจึงอยู่ที่การให้ความรู้ ความเข้าใจแก่สังคม ซึ่งถือเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยเฉพาะเยาวชน เป้าหมายเพื่อเป็นกำลัง workforce จำนวนมาก ๆ เชื่อมโยงบอกต่อ ๆ กัน โดยมีสื่อมวลชนเป็นตัวช่วยเผยแพร่ต่อสาธารณชน

ประโยชน์และบทเรียนที่ได้รับจากการดำเนินการโครงการฟื้นฟูสุขภาพนกกล้าเหยื่อฯ

- 1) การทำงานเป็นทีมร่วมกันของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ก่อให้เกิดเป็นผลงานยิ่งใหญ่ คือ การปลูกจิตสำนึกเชิงอนุรักษ์แก่เยาวชนของชาติ
- 2) สร้างภาพลักษณ์ที่ดีของประเทศไทยในเชิงอนุรักษ์ธรรมชาติ อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ให้ความสำคัญกับ “คุณค่าในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และทรัพยากรร่วมของโลก (Ecological value) ควบคู่กับคุณค่าทางเศรษฐกิจ”
- 3) การอนุรักษ์และสิ่งแวดล้อมเป็นเรื่องสำคัญ หากสังคมไม่ช่วยกันสิ่งแวดล้อมจะกลับมาทำร้ายเรา โรคคน โรคสัตว์ โรคสิ่งแวดล้อม คือเรื่องเดียวกัน คือสุขภาพหนึ่งเดียว

ปล่อยนกแสก KU86 และ KU112 พร้อมติดตั้งบ้านนก วันที่ 6 พฤษภาคม 2556 ที่ปากพลี จังหวัดนครนายก
ในโครงการสร้างบ้านให้นกกล้ายามค่ำคืน และโครงการสัตว์แพทย์อาสาอาเซียน